

Text: LUKÁŠ PAULŮ
Foto: archiv KRYŠTOFA MAŘATKY

Kryštof Mařatka

„Prostor“ a „jinde“ jsou klíčová slova k přiblížení se poetickému světu Kryštofa Mařatky.

Ve spolupráci s významnými mezinárodními sólisty, ansambly, festivaly a orchestry se jádro jeho uměleckého zájmu opírá především o tradiční etnickou hudbu, zrod lidského jazyka, pravěké umění s prvními hudebními projevy, či o světy více intimní a osobní jako jsou sny, kontemplace či vzpomínky stavěné jako alegorie na dětství prožité v totalitním režimu.

Významnou roli v jeho tvůrčí práci hraje činnost dirigentská a tato spolupráce s orchestry z dirigentské pozice je cennou zkušeností do jeho skladatelské dílny.

Na Pražské konzervatoři vystudoval skladbu pod vedením Bohuslava Řehoře a Petra Ebena, klavír pak u dr. Kříže. Prostřednictvím stipendia Francouzského Institutu v Praze začal Kryštof Mařatka působit na hudební scéně v Paříži od r. 1994, kde, přitahován pozitivním postojem francouzských institucí a umělců k soudobé hudbě, převážně žije dodnes.

// Žijete a pracujete ve Francii. Co vás přimělo opustit Čechy a proč jste se rozhodl pro Francii?

KM: Roli hrálo několik okolností. V první řadě to byla změna politická, po pádu komunismu. Mně bylo osmnáct nebo devatenáct let a potřeboval jsem jakýsi rozhled, cítil jsem změnu a nastala doba jakési anarchie, hlavně na akademii. Já jsem potřeboval zázemí. Vznikla nová, nejistá situace. Chtěl jsem někam vyjet a získat „zkušenost ze světa“.

// Vnímáte Francii jako příhodnější zemi pro žití i z jiných, než pracovních důvodů? Očarovala vás něčím?

KM: Ne, to byla náhoda. Sice můj dědeček – sochař, Josef Mařatka – z Francie hodně čerpal, ale to nebyl ten důvod. V té době jsem jel několikrát na festival do Ameriky, měl jsem řadu francouzských přátel a také jsem se zde seznámil se svojí budoucí ženou – Karine Lethiec. Byla to tedy konstelace několika pozitivních věcí, které do sebe zapadly. V životě má člověk několik příležitostí, buď se jich chopí, nebo ne. Já jsem po tom sáhnul a vlastně jsem ne-

dokončil ani akademii. Řekl jsem si, buď a nebo a vyjel jsem do světa.

// Akademii jste opustil ve kterém ročníku?

KM: V prvním, vlastně během druhého ročníku, ten druhý jsem nedodělal. Studoval jsem u Petra Ebena, což byl světlý bod v tom všem. Ale i sám Petr Eben poté odešel. Byl to pocit toho, že se potřebuju podívat do světa a učit se nejen ve školní škamně, ale i ze setkání s muzikanty, autory, že se budu účastnit na hudebním životě v jiné metropoli. To bylo silnější v té době.

// Jel jste přímo do Paříže?

KM: Přímo do Paříže. Zažádal jsem o stipendium Francouzský Institut, který mi ho poskytl na dvouletý studijní pobyt. To mi velice pomohlo a chtěl jsem toho využít.

// Ve Francii jste navázal na přerušena studia nebo jste se od studia odtrhl jednou provždy?

KM: Od malička jsem chtěl být skladatelem a skladbu jsem na konzervatoři začal již ve třinácti letech, což bylo neobvyklé, většinou se se skladbou začíná až od osmnácti. Když nastala tato situace, už jsem nechtěl do žádných studijních chomoutů, chtěl jsem sám psát. Na žádnou školu jsem jít nechtěl, ale zároveň jsem potřeboval institucionální zázemí vůči tomu stipendiu. Proto jsem chodil na klavírní kurz a kurz hudební analýzy, ale ne na skladbu. Tu jsem si řekl, že se budu učit sám. V kompozici je moment, kdy je třeba opustit ten pedagogický dohled a jet po vlastní koleji. Byl jsem o tom přesvědčen

a dodnes toho nelituji. Je to osobní rozhodnutí. Jistě to má ale každý jinak. Ještě bych chtěl dodat, že kromě pana Ebena jsem měl na konzervatoři štěstí i na pana profesora Bohuslava Řehoře. Ten to vycítil instinktivně a vedl mě tak, že mě pouze poslouchal a spíše mi byl partnerem, než pedagogem. Nechal mi prostor. V mém rozhodnutí mě podporoval. Byli jsme stále v kontaktu. Vždy, když jsem navštívil Prahu, moje první kroky mířily tam. Rád mě uvítal, popovídali jsme si. Sledoval tu moji aktivitu zpovzdálí. Hodnota pedagogická má v tomto ohledu daleko hlubší význam a nezasahuje pouze do studia. Správný pedagog by měl umět toto vytvořit u svých studentů. Tento vklad pak trvá po celý život.

// Musí se podle vás člověk skladatelem narodit?

KM: Chtělo by se říci, že ano. Je to výsledek několika parametrů. Vlohy mít rozhodně musíte, to se nedá naučit. S něčím se člověk narodí, například vnitřní slyšení, schopnost zapamatovat si zvuky, to jsou věci, které jsou dány od Boha. To ale nestačí, musí tam být práce, píle a trošku štěstí taky.

// Ve třinácti letech jste nastoupil na konzervatoř, tehdy začala vaše hudební kariéra?

KM: No, to bylo o hodně dřív. Za to vděčím tatínkovi, všechny děti jsme se učili hrát na klavír nebo na housle. Od sedmi let jsem hodně času trávil s klavírem, ale ne tak, že jsem cvičil, ale že jsem rád improvizoval. Napodoboval jsem zvuky, skladby, které jsem před tím slyšel v Rudolfinu. Mám >

> velmi dobrou hudební paměť. Tatínek usoudil, že mám vlohy, našel mi soukromého učitele, ten mě zasvětil do zápisu a kompozičních disciplín. Od 8 let jsem chtěl být vlastně skladatel. Měl jsem ten luxus, že jsem nebyl postaven před otázku, co mám v životě dělat, ale bylo to evidentní. Považuji to za štěstí.

// V čem se změnil váš život ve Francii?

KM: Je to velký, zásadní rozdíl, který bohužel trvá i dodnes, i když v menší míře než před cca 15 lety. Je to dáno hudebními poměry pražského a pařížského hudebního světa. Nemohu si pomoci, když jsem přijel do Paříže, měl jsem dojem, že jako skladatel náhle „existuji“. V očích druhých, publika a hlavně interpretů o to, co dělám, má někdo zájem, někdo o to stojí. Je to přirozenou součástí hudebního života. V Praze jsem tento pocit neměl. Většinou jsem se setkal s letargií. Často jsem měl dojem, že hudební tvorba je na periférii zájmu. Jde to bohužel hodně z řad samotných interpretů. A nedávno jsem se přesvědčil, že to nebývá až tak často z řad publika, což je většinou argument organizátorů koncertů. Je to falešný předpoklad, že publikum na to není zvědavé. Publikum je zvědavé. A zvidavé. Nelze z něho dělat konzumní stádo, jehož pastýř nedopřeje svým ovečkám čerstvou trávu. Ta se ovšem musí hledat i za cenu občasných zbloudění a zklamání. Ale život za to přeci stojí, ne? Ten risk a odpovědnost muzikantů a organizátorů postavit se za novou vznikající hudbu u nás trochu chybí. I když se situace lepší, nerad bych stále jen kritizoval. Nedávno jsem měl v Praze dva koncerty, které mě z tohoto vyvedly, takže jsem sledoval jisté zlepšení. Je fakt, že to jde velice pomalu. Představoval jsem si, že to půjde rychleji. Zřejmě je to dáno generačně. Bohužel propast, která tady vznikla po druhé světové válce do roku 1989, pociťujeme dodnes. Ta trvá i v jiných sférách a mělo by být především radostí a pak teprve břemenem českého hudebního světa tuto propast zdolávat. Měla by být výzvou, inspirací, partnerem v duelu. Jistá opatrnost vůči novým věcem je celosvětový fenomén. Člověk raději přijímá to, co už zná. U nás to bylo umocněno navíc státní řízenou politikou a komunistickým řízením kultury. Tyto stopy ještě budou dlouho patrné. Veliký rozdíl mezi Francií a Českou republikou je znát v kontinuitě univerzálních hodnot. Francie má kulturní život zakořeněný v sobě. Její tra-

Z jeho skladeb nelze opomenout klarinetový koncert Luminarium, který vyhrál cenu Grand Prix Tansman a Cenu diváků na 4. ročníku Mezinárodního festivalu hudebních osobností v polské Lodži. V roce 2007 získal Kryštof Mařátka hlavní cenu na Mezinárodním festivalu Šanghaiské jaro za skladbu Chant G'hai, která byla uvedena též v rámci zahájení EXPO 2010. V témže roce mu byla také Francouzskou akademií umění udělena cena Pierra Cardina. V následujících měsících vyjde jeho monografické CD u firmy DUX. Mařátkova díla vydává francouzské nakladatelství Jobert – Paris.

dice je neporušená už po několik staletí. V naší historii byla tato kontinuita neustále narušována.

// Jak rychle a případně s jakými obtížemi jste se etabloval ve Francii? Mám na mysli jak po profesní, tak soukromé stránce?

KM: Měl jsem v tom štěstí, seznámil jsem se se svojí ženou, která je z hudební rodiny. Dostal jsem se vlastně z nehudební rodiny v Čechách do hudební rodiny do Francie, což byla velká změna, která mně pomohla. Snažil jsem se nezklamet. Hodně jsem navštěvoval koncerty, seznamoval se s hudebníky, studoval partitury. Relativně rychle jsem dostal nabídku napsat skladbu pro soutěž smyčcových kvartet Evian. Je to slavná soutěž, která dává interpretům povinnou skladbu od živícího autora. To byla první významná zakázka. Poté jsem měl možnost to dál rozvíjet. O každou skladbu/zakázku bylo třeba bojovat. Získat zakázku, aby se dobře provedla, aby se vydala a tak dále. To je ale

// Ten risk a odpovědnost muzikantů a organizátorů postavit se za novou vznikající hudbu u nás trochu chybí.

znakem naší skladatelské profese. Je to risk, člověk musí přijmout, že dělá skladbu se vším, co k to-mu patří. Musíte to zařídit tak, aby se to, co napíšete, hrálo. Je třeba se o to starat. Samo z nebe to nespadne.

// Byl jste zastupován OSA, nyní jste u francouzské ochranné organizace SACEM. Můžete tedy srovnávat.

KM: Bohužel nebudu schopen asi odpovědět, pro mě je to docela dávno, co jsem odešel a nejsem natolik obeznámán, co aktuálně OSA dělá.

// Jaký je vlastně obecně váš názor na autorská práva, jejich ochranu, užívání a existenci ochranných organizací po celém světě?

KM: Sám jsem členem komise (commission de la musique symphonique) ve francouzské SACEM. Ochranné organizace odvádějí ohromně záslužnou činnost. Ochrana autorských práv je zásadní věc, jsou pro mě nejdůležitějším finančním zdrojem. Bohužel i dnes se setkávám s názorem, že se mě lidé ptají, jak si vydělám na živobytí? Že dobře dělám tu muziku, ale čím se opravdu živím? Lidem připadá divné, že za skladbu, kterou napíšete, máte mít zapláceno a poté i za její veřejné užití. Leckdy je nenapadne, že by měl mít autor za mnohaměsíční práci honorář. Když jdete do pekařství pro chleba, tak zaplatíte za práci tomu, kdo chleba upeče, a když někdo chce novou skladbu, měl by zaplatit za její vznik. A poté, co se skladba veřejně provede, měla by se autorská práva rozdělit mezi autora, skladatele, textaře a další. To je přirozené.

// Na jaké bázi zmíněná komise funguje, jaké má cíle?

KM: Čemu my říkáme v Čechách vážná hudba je ve francouzské SACEM hudba symfonická, je to lehce zavádějící, protože se nejedná se o symfonickou hudbu, ale vážnou. Jde o platformu vzájemné reflexe, prostor pro debatu o soudobé hudbě, o nově vzniklých projektech a událostech. Využijí zde příležitosti – pokud by byl ze strany OSA zájem zúčastnit se našeho zasedání, dalo by se zorganizovat společné setkání u nás v Paříži. Jde o setkání a výměnu názorů.

// Dokázal byste srovnat chování a povědomí Čechů a Francouzů co se existence a ochrany autorských práv týče? >

> **KM:** Nejsem si jist, do jaké míry si běžný občan dokáže představit, že nějaká autorská práva existují. V hudebním světě by to ale mělo být samozřejmostí. Nemohu ale porovnávat mezi Čechy a Francouzi, nemám dostatek zkušeností.

// Vaše notové zápisy vydalo hudební nakladatelství Jobert. Jak spolupráci hodnotíte?

KM: Pro mě je to velmi důležité. Já píši noty v ruce, tužkou a potřebuji grafika, který ze zápisu udělá tištěnou partituru. Můj vydavatel toto vše zaopatří. Je to také otázka distribuce, když hrají mé skladby v Torontu, ve Finsku, v Rusku nebo kdekoli jinde, on za mne toto řeší a rozesílá orchestrální party.

// Kromě skládání zároveň dirigujete. Chtěl jste mít dokonalý dohled nad svým díly?

KM: Převážně je to z radosti. Je fakt, že někdy, když vidím, jak skladbu provádí někdo jiný, raději bych na tom podiu stál sám. Neprovádím jenom svoje skladby. Když mám příležitost, neodmítnu nabídku, zúčastnit se celovečerního programu, na kterém je běžný repertoár, i skladby jiných žijících autorů. Je to také ohromné obohacení do mé skladatelské dílny.

// Jak často se během roku k dirigování dostanete?

KM: Rozhodně nechci vést dirigentskou kariéru, dejme tomu, že tak 8–10 koncertů do roka oddiriguji.

// Český dirigentský vzor?

KM: Jako první mě napadne Karel Ančerl. To byl génius a sám skladatel. Mám takový vztah k němu. Několikrát jsem byl v Torontu a tamní symfonický orchestr hrál několikrát moje skladby, sám jsem je dirigoval a vlastně Karel Ančerl tam končil svou kariéru. Oni k němu mají také veliký vztah. Ančerl tam zanechal velice živou stopu a jejich uvádění české muziky v Torontu je dosti časté. Zároveň tam mají Ančerlovu knihovnu s jeho partiturami, poznámkami. To přidávám pouze jako bonbonek navíc. Karel Ančerl je pro mě rozhodně veliký vzor.

// Měl na vaše skladatelské působení svůj podíl i váš dědeček Josef Mařatka? Vedl vás k umění?

// „Janáček. A to nejen skladbami, ale vůbec – tvůrčí etikou, uměleckým postojem, tím, jak by měl skladatel vůči sobě a okolí vystupovat.“

KM: Svého dědečka jsem bohužel nezažil, narodil jsem se padesát let po jeho smrti. Dědeček se narodil v Žitné ulici v Praze, ve stejném domě, kde žil Antonín Dvořák, takže se spolu velice dobře znali. Když chtěl dědeček nastoupit na konzervatoř na trubku, tak mu Dvořák napsal doporučení. Poté z toho sešlo a dědeček si vybral sochařinu. Když Dvořák umřel, dědeček se vrátil zrovna od Rodina z Paříže, a sňal Dvořákovu posmrtnou masku. Ten otisk máme ještě někde doma. Na základě toho vytvořil bustu Antonína Dvořáka, která je ve vstupní hale do Rudolfinu.

// Jací hudební skladatelé, ať už čeští nebo zahraniční, vás ovlivňovali?

KM: Zásadním způsobem hlavně jeden: Janáček. A to nejen skladbami, ale vůbec – tvůrčí etikou, uměleckým postojem, tím, jak by měl skladatel vůči sobě a okolí vystupovat. Zrcadlením života a pozorováním všeho kolem mě Janáček přitahuje dodnes. Je to má životní lekce. Sám jsem studoval a mám v repertoáru celé jeho klavírní dílo.

// Píšete spíše na objednávku? Jakou máte zkušenost se zadavateli?

KM: Víím, co bych tak chtěl psát, pak se to snažím zorganizovat tak, aby z toho vznikla objednávka, aby se to zahrálo a mohl jsem z toho také žít. To je asi nejlepší postup. Naposledy, to jsem byl v Praze, to bylo ale jinak. To jsem pracoval na Harfovém koncertu pro Janu Bouškovou. Přišla za mnou, že by ode mě ráda měla harfový koncert a já na harfu před tím ani nepomyslel. Začal jsem nad tím uvažovat, nejdříve jsem jí to odřekl, že to nechci, pak jsem o tom přemýšlel a nakonec jsem se překonal a k té harfě jsem se dostal a byl ucarován jejími možnostmi a zvukem. Tady byla tedy prvotním impulsem Jana Boušková.

// Do jaké míry na sebe necháte zadavatele skladby „tlačit“? Kdyby tlak překročil mez, odřekl byste?

KM: Asi ano. To je na dohodě. Těžko říci. Je fakt, že když dostanu objednávku, snažím si podmínky domluvit co nejpřesněji a co nejrychleji, aby nevznikaly neshody. Jsem spíš typ autora, který píše pomalu, maximálně tak dvě skladby do roka, více ne. Pak musím být připraven na to, říci ne dalším nabídkám, i lákavým. Člověk musí umět říci „ne“, aby pak to „ano“, když přijde, bylo na svém místě.

// Píšete nyní již pouze na objednávku?

KM: Ano.

// Co právě připravujete, co máte rozpracované?

KM: Dokončil jsem smyčcový kvartet Kniha popela pro Pražákovu kvarteto, který se bude uvádět ve Francii příští rok a v Praze bychom ho též měli uslyšet. Z těch větších skladeb dodělávám Vábení, rituál pravěkých zkamenělin člověka pro smíšený sbor a orchestr. Je to třetí část trilogie, kterou koncipuji již od roku 2002. První část se jmenuje Otisk (pro symfonický orchestr), druhá část Zvěrohra (soprán a orchestr) a třetí je Vábení (sbor a orchestr). Premiéru budu dirigovat příští rok v Polsku. Poté přijde provedení v Torontu, Paříži a v Praze na Pražském Jaru v roce 2013. V příštích měsících mi u firmy DUX vyjde monografické CD s pařížským Ensemble Calliopee.

// Kdy vás uvidíme a uslyšíme v Praze?

KM: V Praze jsem byl naposledy 12. října 2011 v Rudolfinu, na zahajovacím koncertu Pražské komorní filharmonie. Další příležitost bude pravděpodobně až příští rok se zmínovaným smyčcovým kvartetem. Ale možná to bude dříve, avšak za zcela jiných okolností: natočil jsem film Z tvého života o svém tatínkovi: dr. Zdeňku Mařatkovi, který minulý rok zemřel ve svých 96 letech! Intimně pojatý rodinný dokument o otci, významném českém lékaři, jenž prošel celým dvacátým stoletím, dodělávám s přáteli na FAMU za podpory Fondu pro českou kinematografii. Budu doufat, že se tomuto filmu snad dostane příležitosti důstojného uplatnění.